

VOLEBNÉ SYSTÉMY

A red pencil is positioned diagonally across the frame, pointing towards a square box on a document. The document contains several other square boxes and faint lines, suggesting a form or a diagram. The background is a light, neutral color.

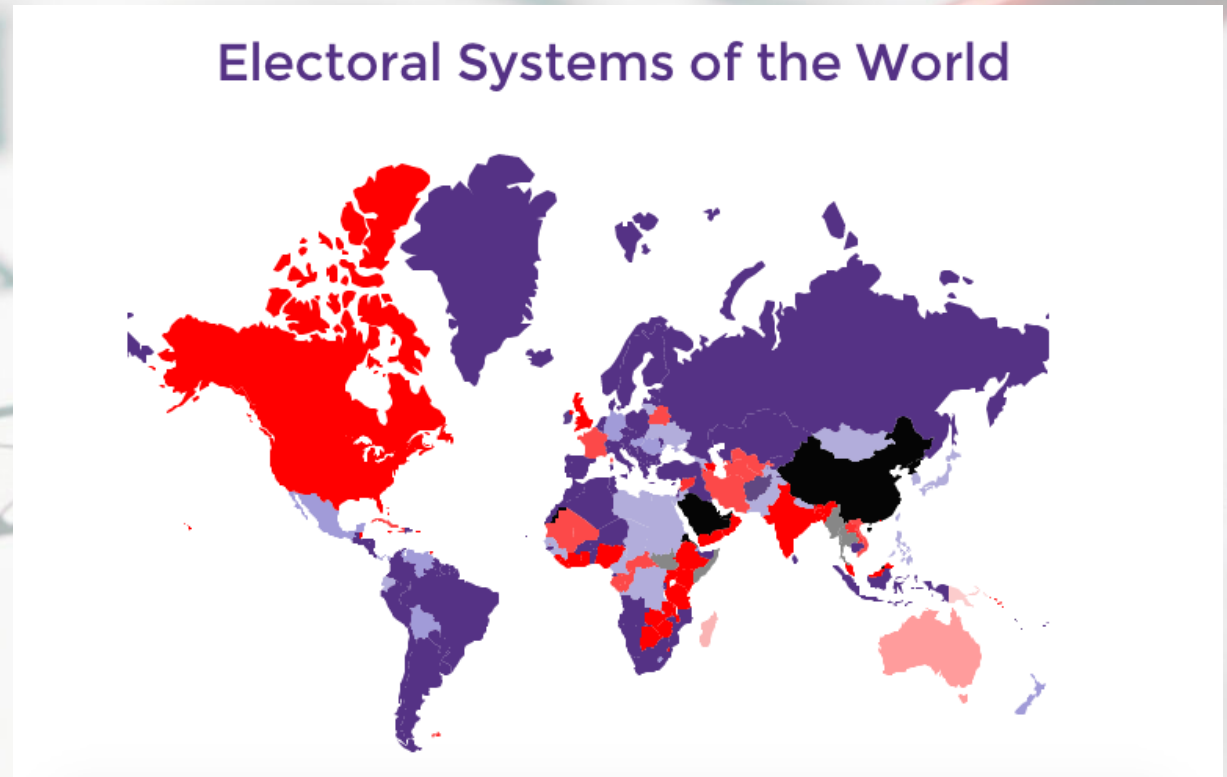
POL104 Úvod do politologie
Mgr. Martina Slivková

Volebné systémy

- Pravidlá prevodu hlasov voličov na mandáty
- Výber/zmena VS najdôležitejším inštitucionálnym rozhodnutím v každej demokracii
- Všeobecnosť/rovnosť/tajnosť/priamosť volebného práva

Klasifikácia volebných systémov

- väčšinové
- pomerné

volebné systémy na svete, marec 2016

- zmiešané
- semiproporčné

1. Väčšinové volebné systémy

- Všetky mandáty v obvode získa jeden kandidát/(menej často) jedna kandidátna listina
- Relatívna/absolútna väčšina a jedno/viac kôl hlasovania
  - Jednokolové väčšinové systémy (FPTP, AV)
  - Dvojkolové väčšinové systémy (prezidentský, parlamentný)

Jednokolové väčšinové systémy

- Volič príde voliť len raz
- Relatívna/absolútna väčšina
- FPTP: parlamenty Veľká Británia, Kanada, India
- AV: dolná komora Austrália, prezident Írsko

J. Smith	
J. Doe	X
M. Hill	
A. Jones	
C. Carter	

hlasovanie vo FPTP

J. Smith	
J. Doe	1
M. Hill	
A. Jones	2
C. Carter	3

hlasovanie v AV

FPTP vs. alternatívne hlasovanie (1.)

kandidát	počet hlasov
J. Smith	1 174
J. Doe	6 604
M. Hill	5 737
A. Jones	895
C. Carter	10 630 zvolený

- jednoduchá vs. mnohonásobná voľba
- relatívna vs. absolútna väčšina víťaza
- zložitosť hlasovania/sčítavania hlasov
- wasted votes/málo strategické preferencie

príklad mechaniky FPTP

kandidát	1. preferencia	2. prepočet	3. prepočet	4. prepočet
J. Smith	1 174	1 286 vyradený	-	
J. Doe	6 604	6 814	7 418	14 096 zvolený
M. Hill	5 737	6 208	6 885 vyradený	
A. Jones	895 vyradený	-	-	
C. Carter	10 630	10 732	10 767	

príklad mechaniky alternatívneho hlasovania

FPTP vs. alternatívne hlasovanie (2.)

- FPTP:
  - napomáha vzniku bipartizmu – jednofarebná vláda a jednofarebná opozícia
  - sťažuje vstup nových strán a podreprezentuje tretie strany
  - náchylnosť volebným manipuláciám
- AV:
  - preferenčná výmena – prostriedok vyjednávania

Dvojkolové väčšinové systémy

kandidát	1. kolo	2. kolo
J. Smith	10 %	
J. Doe	30 %	70 %
M. Hill	40 %	30 %
A. Jones	15 %	
C. Carter	5 %	

príklad mechaniky prezidentského DVS

kandidát	1. kolo	2. kolo
J. Smith	10 %	
J. Doe	30 %	40 %
M. Hill	40 %	45 %
A. Jones	15 %	15 %
C. Carter	5 %	

príklad mechaniky parlamentného DVS

- jednomandátové obvody/všetky mandáty získa jedna kandidátna listina
- varianty podľa:
  - podmienky pre víťazstvo v oboch kolách
  - obmedzenia počtu postupujúcich kandidátov
- strategický efekt v druhom kole
- eliminácia antisystémových kandidátov/strán
- prezidentský: český Senát
- parlamentný: francúzske Národné zhromaždenie

2. Pomerné volebné systémy

- Ako reprezentovať minority pomocou väčšinových volebných systémov?
- Mandáty (vždy viac) sa na úrovni volebného obvodu delia (približne) podľa pomeru hlasov medzi kandidátnymi listinami
- Výber medzi listinami/kandidátmi:
  - Listinné pomerné systémy (delenie podľa kritérií)
  - Systém jedného prenosného hlasu (STV)

Listinné pomerné systémy

kritériá – 1. veľkosť VO, 2. klauzule, 3. volebná formula, 4. počet a charakter úrovní distribúcie mandátov

- **Veľkosť VO** (koľko mandátov sa delí v danom obvode):
  - najvýznamnejšia premenná
  - čím väčší VO, tým vyššia proporcionalita výsledkov
  - výraznejšie skreslenie, ak $M < 4$ (alebo 5)
- **Klauzule** (zákonom stanovené percento hlasov nutné pre zaradenie do procesu prerozdelenia mandátov):
  - celoštátne/na úrovni VO
  - rast klauzule pre koalície podľa počtu strán v koalícii ako celku/pre každú stranu v koalícii zvlášť

Volebná formula - kvóta/deliteľ

M=5, H=100, Hareova kvóta $100/5=20$					
	Strana A	Strana B	Strana C	Strana D	spolu
hlasov	40	20	20	20	100
mandátov	2	1	1	1	5

rozdelenie mandátov pomocou Hareovej kvóty (Chytilék et. al 2009: 190)

M=5, d'Hondtov deliteľ (1,2,3,4,...)											
	Strana A		Strana B		Strana C		Strana D		Strana E		Spolu
hlasov	485		290		140		75		10		1000
delenie 1	485,0	1.	290,0	2.	140,0		75,0		10,0		
delenie 2	242,5	3.	145,0	5.	70,0		37,5		5,0		
delenie 3	161,7	4.	96,7		46,7		25,5		3,3		
delenie 4	121,3		72,5		35,0		18,8		2,5		
mandátov		3		2		0		0		0	5

rozdelenie mandátov pomocou d'Hondtovho deliteľa (Chytilék et. al. 2009: 195)

Úrovne distribúcie mandátov

M=5, H=1000, Hareova kvóta $1000/5=200$						
	Strana A	Strana B	Strana C	Strana D	Strana E	spolu
hlasov	485	290	140	75	100	1000
mandátov	2	1	0	0	0	3

Hareova kvóta nerozdelí všetky mandáty

- Viac úrovní volebného systému (najčastejšie 2):
  - zbytkové mandáty zo zbytkových hlasov- kvóta na úrovni VO nepridelí všetky mandáty → delia sa na vyššej úrovni **zo zbytkových hlasov**
  - kompenzačné mandáty – deliteľ na úrovni VO prideli všetky mandáty → **zo všetkých hlasov** sa vypočíta ideálne rozdelenie všetkých mandátov → rozdiely sa dorovnajú pomocou KM

System jedného prenosného hlasu (STV) (1.)

- podobný AV, ale vo **viacmandátových** VO
- Droopova kvóta $Q = H / (M + 1) + 1$
- prenos **zhora** (zvyšné hlasy od zvoleného kandidáta)/**zdola** (všetky hlasy od vyradeného najslabšieho kandidáta)
- veľmi komplikovaný, zdĺhavé sčítavanie hlasov
- parlament Malta

System jedného prenosného hlasu (STV) (2.)

H= 400 M=3, Droopova kvóta = 101 hlasov			
kandidát	1. krok: mandát pre A	2. krok: prenos zhora od A a vyradenie F	3. krok: prenos zdola od F a vyradenie H
A	136	-35=101	101
B	63	+18=81	81
C	31	+5=36	36
D	62	62	+10=72
E	30	30	+6=36
F	18	18	-
G	47	+5=52	+2=54
H	13	+7=20	20
neprenosné	0	0	0
spolu hlasov	400	400	400

...

príklad mechaniky STV (autorkin výpočet)

Seminárna časť

1. Účelová manipulácia s hranicami volebných obvodov
2. Ktoré voľby sú pre vás najdôležitejšie a ktoré najmenej?
3. Výzvy pre voľby v súčasnosti a návrhy ako ich vyriešiť

2. Najviac a najmenej dôležité voľby

- V ktorých voľbách ide „o najviac“? Podľa čoho ste to určovali?
- Ktorým voľbám je venovaná najväčšia pozornosť zo strany voličov/médií/strán?
- Hlasujú voliči vo všetkých voľbách rovnako?

Teória druhoradých volieb (Reif&Schmidt)

- v najdôležitejších voľbách sa rozhoduje o podobe exekutívnej moci na celoštátnej úrovni
- všetky ostatné voľby sú druhoradé
- v druhoradých voľbách je oproti prvoradým voľbám:
  1. nižšia volebná účasť
  2. strata podpory vládnych/veľkých strán
  3. rast podpory opozičných/malých/nových/extrémistických strán
  4. vplyv volebného cyklu na výsledky

Ako by dopadli EV, keby sa konali dnes?

3. Výzvy pre voľby v súčasnosti

- Akým výzvam čelia voľby v súčasnosti:
  - organizačné a procedurálne hľadisko
  - pohľad voličov
  - pohľad (tradičných) politických strán
- Ako by ste tieto problémy vyriešili?